

IX. Trauma cultural i inèrcia social: la Declaració d'emergència Climàtica de Barcelona

Clàudia Custodio Martínez

Adaptació del Treball de Fi de Màster de l'autora. Disponible a <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/9026337>

El punt de partida per aquest capítol és l'esclat recent de declaracions d'emergència climàtica a diferents punts del planeta. En un context de capitalisme ferotge, governs d'arreu del món s'han vist obligats a admetre públicament la gravetat de la situació climàtica davant la pressió en augment de la societat civil organitzada i, sobretot, del creixent moviment de joves que demanen una cosa gens descabellada com és un futur; un planeta on poder albirar un futur.

L'empitjorament de les condicions climàtiques, juntament amb la renovada onada de moviments climàtics ha donat lloc a declaracions institucionals d'emergència climàtica. A la ciutat de Barcelona, un cas únic per la seva història de moviments socials i l'origen activista de l'actual govern municipal, es va fer una declaració d'emergència climàtica el 15 de gener de 2020. Així, en aquest capítol s'explora el discurs emprat per l'Ajuntament a la Declaració, les lluites ideològiques que s'hi amaguen i les seves implicacions socials. Mentre que el municipalisme i el Dret a la Ciutat semblen clau per definir l'emergència climàtica, també s'aprecien trets característics de la modernització ecològica, enfocaments tecno-optimistes i una conseqüent despolitització del discurs. En un anar i venir constant entre la condició post-política i l'empenta cap a repolitització del canvi climàtic a través de la lluita local, sembla que hi ha cert marge per abordar el trauma cultural que el canvi climàtic suposa, però els riscos de caure en inèrcia social prevalen.

La descripció del canvi climàtic i els seus impactes catastròfics potencials han estat exposats per la recerca científica. Segons l'informe del Grup Intergovernamental sobre el Canvi Climàtic⁷⁵ de 2018, el futur de la terra és desolador. A banda d'uns quants escèptics, hi ha un consens extens en la societat sobre l'existència d'un fenomen exacerbat per l'ésser humà conegut com a canvi climàtic i sobre l'amenaça que aquest suposa per a tota la humanitat (Wainwright i Mann, 2018). En repetides ocasions s'ha vinculat la destrucció ambiental i l'escalfament global a l'extracció capitalista i a la reproducció social (Harvey, 1996; Malm, 2016; Hornborg, 2016). Tanmateix, aquesta explicació causal ha estat menys reconeguda a l'esfera pública.

A arreu del planeta la gent s'ha mobilitzat per exigir la implementació efectiva de polítiques climàtiques i posar pressió sobre governs (Garrelts i Dietz, 2014; Bond i Dorsey, 2010). Mentre que el suport cap als moviments socials emergents que demanen acció climàtica sembla que augmenta, i, efectivament, alguns canvis discursius s'estan produint, encara no ha obtingut prou suport per donar lloc a una transformació radical. El repte de construir la base cultural i material necessària per tal que el moviment per la justícia climàtica es consolidi segueix bloquejat. Qualsevol tipus d'avenç ha sigut, fins ara, massa lent (Wainwright i Mann, 2018).

Encara que des del món acadèmic ja fa temps que s'adverteix sobre les conseqüències irremediabls de l'escalfament global, el 2019 va marcar un punt àlgid en les mobilitzacions per exigir acció governamental. En lloc d'actuar en conseqüència, alguns governs van fer declaracions simbòliques per reconèixer el problema, tot normalitzant, així, el discurs al voltant de l'emergència climàtica (Rankin, 2019; Farand, 2019). La noció d'emergència climàtica ha estat adoptada, fins i tot, pels contaminadors que tenen la part més gran de responsabilitat per i els beneficis dels quals es basen en les causes de la crisi eco-social, com les empreses de petroli i gas⁷⁶ (Taylor, 2019; Swyngedouw, 2011). Tanmateix, aquest reconeixement no s'ha traduït en acció afectiva.

En una onada iniciada a Escòcia l'abril de 2019⁷⁷, i responent a la pressió creixent de moviments per la justícia climàtica, governs a escala local, regional i nacional arreu del món van començar a declarar l'emergència climàtica públicament (Boyle et al., 2020). Ara bé, el primer govern en fer-ho havia estat l'ajuntament de Darebin, una ciutat als afores de Melbourne, el desembre de 2016 (Young, 2020). Tanmateix, va ser el 2019 que el fenomen va agafar embranzida, sobretot a les ciutats⁷⁸. Així mateix, es va escampar a universitats

---

75. Més conegut com a IPCC, per les seves sigles en anglès

76. Per exemple, <https://www.france24.com/en/20200122-climate-crisis-spawns-high-tide-of-greenwashing>

77. La primera ministra d'Escòcia, Nicola Sturgeon, va declarar "l'emergència climàtica" el 28 d'abril de 2019. Més informació a <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-48077802>

78. Recollit al mapa de declaracions d'emergència climàtica de governs locals. Disponible a: <https://www.climateemergency.uk/blog/map-of-local-council-declarations/>

públiques i altres institucions. Les declaracions, però, diferien en abast i grau de tangibilitat (Rode, 2019). Aquest pas ha estat celebrat pels moviments de justícia climàtica però també criticat pels grups més radicals, que ho veuen com paraules buides sense cap tipus de conseqüència material. Ara bé, cada declaració d'emergència climàtica és un cas particular. Mentre que algunes es van limitar a l'acte institucional de fer-la, d'altres han anat acompanyades de mesures detallades per fer-hi front. En aquest capítol, em centraré en el cas de la ciutat de Barcelona.

A Barcelona, ciutat coneguda pels sòlids moviments socials (Rendueles i Sola, 2018), una coalició municipalista va guanyar les eleccions municipals el 2015. Des de llavors, polítiques socials bastant innovadores s'han implementat, sobretot en matèria d'habitatge. Eclipsat per altres moviments socials, un moviment climàtic més aviat feble va agafar impuls, seguint l'onada global provocada per la jove activista Greta Thunberg i la fórmula d'Extinction Rebellion. El discurs de l'emergència climàtica ha arribat, també, a països del sud d'Europa com Espanya, i tot i que el moviment climàtic és més petit, més jove i menys consolidat que en altres estats com França o Alemanya, està creixent ràpidament (Pérez i Martín-Sosa, 2020). Aquests grups climàtics emergents han incrementat la pressió sobre les autoritats públiques per tal que implementin polítiques climàtiques i, en concret, adoptin el relat d'emergència climàtica. És en aquest context que l'Ajuntament de Barcelona va declarar oficialment l'Emergència Climàtica el 15 de gener de 2020.

Si bé va més enllà de la reflexió que fa aquest capítol, cal esmentar que el brot de la pandèmia de la COVID19 ha servit d'excusa a molts governs per posposar la implementació de les declaracions d'emergència climàtica. Moltes s'han quedat en paper mullat, com en el cas espanyol, en què s'han dedicat milions al rescat de companyies aèries⁷⁹. A Barcelona, el 16 de juliol, 6 mesos després de la declaració, es va llençar el primer informe de seguiment de la Declaració d'Emergència Climàtica (DEC)⁸⁰. L'informe connecta el coronavirus i la davallada d'emissions que n'ha derivat, que es presenta com una oportunitat per “fer un canvi de rumb”. Caldrà veure si realment aquesta s'aprofita en els mesos de “recuperació” econòmica.

---

79. 475 milions per Air Europa, com s'explica aquí https://www.elespanol.com/invertia/empresas/turismo/20201104/rescate-millones-air-europa-escenario-iberia-renegocie/533197943_0.html i 758 per Iberia i vueling <https://www.elcritic.cat/opinio/alfons-perez/tornem-a-rescatar-les-elits-corporatives-67162>

80. Disponible a <https://www.barcelona.cat/emergenciaclimatica/ca>

Context històric: el debat sobre l'emergència planetària

No va ser fins a la primera dècada del segle XXI que la visió del canvi climàtic com a crisi va cobrar impuls a escala global. Polítics, intel·lectuals i periodistes influents van començar a fer servir la terminologia de crisi, mentre que el canvi climàtic s'incorporava a l'agenda de securització⁸¹ (Paglia, 2018; Dupont, 2019). Més endavant, el 2007, el Secretari General de l'ONU, Ban Ki-moon, va definir el canvi climàtic com una "emergència global" (Paglia, 2018). Tanmateix, l'adopció del discurs d'emergència no es va traduir en acció urgent (Dupont, 2019).

Definir el canvi climàtic com a crisi s'ha vist com a problemàtic (Crist, 2007; Hulme, 2019; d'Alisa, 2019). Tot i que promet la mobilització extraordinària de recursos estatals per donar resposta a l'emergència, també aplanava el terreny per a un major control estatal i repressió⁸² (D'Alisa, 2019; Hulme, 2019). També s'ha criticat que el concepte d'emergència climàtica condueix a un enfocament reduït a remeis tecnològics per fer-hi front que ignora molts altres aspectes. Un d'aquests és la pèrdua de biodiversitat que s'està produint a una velocitat creixent i, tanmateix, només apareix de forma marginal en el discurs. Mentre que el canvi climàtic està accelerant l'extinció d'espècies, això també és degut al fet que la biosfera ja ha estat tan danyada que no pot contribuir més a la mitigació de l'escalfament global. El canvi climàtic es percep com una amenaça directa a la humanitat, a causa d'episodis climàtics extrems i la freqüència creixent de desastres naturals, cosa que fa que sigui una prioritat per damunt de la intangibilitat de la pèrdua de biodiversitat (Crist, 2007). Aquest tipus de narrativa al voltant del canvi climàtic alimenta el discurs de la geoenginyeria⁸³ com a solució per afrontar-lo (Crist, 2007; Markusson et al., 2014). A banda de la improbabilitat que la geoenginyeria sigui realment una solució factible d'implementar a escala global (Jackson, 2009), l'eliminació efectiva de CO₂ de l'atmosfera i de reduir gasos d'efecte hivernacle no implicaria necessàriament la resolució de problemes i injustícies derivades de les configuracions socioecològiques profundament arrelades (Crist, 2007).

A més, el concepte d'emergència climàtica és problemàtic pel seu alt grau d'incertesa i "subjectivitat científica" (Markusson et al., 2014). Aquesta incertesa, juntament amb l'abast incalculable del fenomen, pot generar apatia i derrotisme, i tenir un efecte dissuasiu en la presa d'acció efectiva per fer-hi front (Hodder i Martin, 2009). També dóna una raó als escèptics per desestimar-lo, ja que el llenguatge apocalíptic pot ser vist com una exageració.

---

81. En termes de seguretat i risc

82. Si bé no s'ha donat el cas, fins ara

83. Alguns dels perills de la geoenginyeria es poden llegir aquí: <https://www.jacobinmag.com/2018/10/geoengineering-climate-change-environmental-impacts-warming>

L'ús de la por per empènyer l'acció ha estat criticat perquè sovint condueix al negacionisme. Sense solucions clares i sentint-se petita i insignificant, la gent tria viure com si l'amenaça no existís (Warner i Boas, 2019; Hodder i Martin, 2009). Com que comporta polarització, normalitzar el discurs de l'emergència climàtica pot desestimar visions alternatives i, així, perjudicar la democràcia. En conseqüència, polítiques de *top-down*⁸⁴ esdevenen l'única manera efectiva de fer front a la urgència de la crisi (Hodder i Martin, 2009). Smart (2019), en canvi, considera que, si bé l'emergència climàtica existeix, la resposta a aquesta no és compatible amb la democràcia liberal, ja que els processos democràtics no poden estendre's a l'economia. El públic ha d'incloure's i participar en els processos de presa de decisions per tal de definir la transformació urgent i necessària del sistema social i econòmic.

Per altra banda, les veus crítiques del discurs de l'emergència climàtica argumenten que el lent desplegament del canvi climàtic dificulta que es percebi com a crisi o emergència. El canvi climàtic és intangible, i, per tant, fàcil de desestimar per a l'acció política immediata (Paglia, 2018; Hodder i Martin, 2009). Segons Paglia, la intervenció social ha estat crucial, doncs, per redefinir la crisi climàtica com a tal. A més, la ciència ha tingut un paper central en aquest procés de crisisació, perquè gaudeix d'autoritat discursiva a la societat. Específicament, l'ús de xifres per justificar i predir els impactes del canvi climàtic han estat instrumentalitzats per veus influents (Paglia, 2018).

Així, la concentració de CO₂ ha esdevingut el principal indicador per avaluar el perill de la crisi climàtica, mesurat en PPM (parts per milió) (Swyngedouw, 2010; Paglia, 2018). Certes xifres de PPM s'han utilitzat discursivament per traçar línies vermelles a certs nivells de contaminació de l'atmosfera, vinculades a un increment de la temperatura global. Segons Paglia (2018:104), la percepció del canvi climàtic com a crisi l'han co-construït diferents actors: "El discurs de crisi climàtica és, així, el nexa entre elements socials i científics situat a escala global, amb l'IPCC [...] com a node clau".

Per altra banda, Rode (2019) defineix l'emergència climàtica com l'oposat a la perspectiva reformista sobre qüestions ambientals que ha regnat en les darreres dècades en el debat públic. Donat que ara ja és massa tard per implementar mesures de forma gradual, hem de canviar les nostres accions. Segons un estudi que va conduir sobre DECes de diferents ciutats, declarar l'emergència climàtica és vist com "dir la veritat" sobre les conseqüències del ràpid escalfament. L'autor també va observar un canvi en el llenguatge dels mitjans de comunicació per adaptar-se a la narrativa de l'emergència climàtica. Paraules com crisi, emergència, catàstrofe o col·lapse han substituït els – ara antiquats – mots canvi climàtic i escalfament global. Adoptar un discurs d'emergència climàtica hauria de, en teoria, justificar la presa d'acció, mentre que requeriria

---

84. Fer política des de l'alt, de dalt cap a baix, sense consultar les masses.

un major grau de cooperació entre una varietat d'actors amb interessos diversos. A diferència del recent brot de coronavirus, l'emergència climàtica és una emergència *llarga*, en tant que dura tant temps que les respostes esdevenen part de la nova normalitat en la vida quotidiana (Rode, 2019).

Un problema amb les DECes en l'àmbit de la ciutat és l'abast limitat de les mesures que es poden emprendre. Un tret comú és l'establiment d'una data per assolir la neutralitat en carboni, és a dir, quan totes les emissions siguin compensades a zero. El paper de les ciutats és crucial per fer de pont entre moviments socials, atrets en declaracions d'emergència, i governs estatals, atrets en polítiques climàtiques ordinàries. Queda per veure si aquests dos poden ajuntar-se. Fins ara, de totes les ciutats que han fet una DEC, ben poques l'han convertit en canvis en polítiques efectius (Rode, 2019).

La situació espacio-temporal de la DEC de Barcelona

Abans d'analitzar la DEC de Barcelona, és important entendre el context en què va emergir. La política local a Barcelona va experimentar un canvi el 2015 amb la victòria electoral de la nova formació Barcelona en Comú. Aquesta coalició, molt vinculada als moviments sorgits arran del 15M, va establir una plataforma ciutadana que unia personalitats del món acadèmic, societat civil i activistes, i incorporava, també, membres del partit en dissolució Iniciativa per Catalunya Verds, entre d'altres. Per a molts, BenC es va veure com un partit-moviment que volia guanyar les eleccions per recuperar institucions claus i implementar polítiques transformadores (Islar i Irgil, 2018). BenC defensava el municipalisme i processos de *bottom-up*⁸⁵, i posava èmfasi en la transparència, horitzontalitat, els comuns i el desmantellament del poder corporatiu (Gilmartin, 2018; Castro, 2019).

Des de llavors, el nou govern de Barcelona ha anat introduint alguns canvis en matèria ambiental: construcció de nous carrils bici, disseny del famós pla de les superilles, millora del transport públic i el més recent posada en marxa de la Zona de Baixes Emissions (ZBE) (Bazurli i Castaño Tierno, 2018). L'any 2018, es va llançar el Pla Clima 2018-2030, que havia de materialitzar el compromís pres durant la COP21⁸⁶ a París de reduir en un 40% les emissions de diòxid de carboni durant el període, així com d'incrementar en 1,6 km² les zones verdes (Barcelona, 2018).

Després de les eleccions de primavera de 2019, la nova coalició de govern municipal (BenC i PSOE) va establir la Regidoria d'Emergència Climàtica i Transició Ecològica (Barcelona, 2019a). Al cap de poc, es va establir un

---

85. De l'anglès, es tradueix "de baix cap a dalt", per fer referència a processos de presa de decisions des de la base, amb jerarquia invertida. Seria l'oposat del *top-down*, descrit anteriorment

86. Cimera pel Clima celebrada el 2015. COP és l'acrònim de l'anglès "Conference of the Parties"

procés participatiu que va començar el juliol de 2019, moment en què l'Ajuntament de Barcelona va reconèixer per primera vegada que “vivim en una situació d'emergència climàtica”. Per mitjà de la plataforma Decidim Barcelona, l'ajuntament va establir la Taula rodona per l'Emergència Climàtica (Barcelona, 2020b). Més endavant, altres ciutats veïnes adoptarien mesures semblants⁸⁷. El propòsit de la Taula rodona era establir els objectius, així com les mesures concretes per assolir-los, de la Declaració d'Emergència Climàtica, i fer-ho de manera conjunta amb tots els actors interessats. Tanmateix, tot i que a la Taula rodona hi van participar més de 300 persones, l'autor reconegut de la DEC és l'Ajuntament.

Seguint el Pla Clima, la Taula rodona havia d'especificar el Pla d'Acció pel període 2020-2025 (Barcelona, 2019b). Quatre tallers participatius oberts es van dur a terme entre octubre i novembre de 2019, en què es van reunir unes 200 organitzacions, escoles, investigadors, partits polítics, moviments socials i grups municipals i del govern (Barcelona, 2020b).

El procés va culminar amb la publicació del document “Això no és un simulacre”, el qual contenia 7 canvis de model i 2 adaptacions a assolir, considerats necessaris per afrontar l'emergència climàtica. Els canvis de model haurien de produir-se en els sectors següents: urbà, mobilitat i infraestructures, energia, econòmic, consum i residus, alimentació, cultural i educació. Les adaptacions, en canvi, haurien de produir-se en els àmbits l'aigua, així com de la salut, el benestar i la qualitat ambiental (Barcelona, 2020a). A més, la DEC incrementava l'ambició de reducció de gasos d'efecte hivernacle del 40 al 45 % per a l'any 2030, en comparació amb l'objectiu establert al Pla Clima (Barcelona, 2018).

La presentació oficial de la DEC la va fer l'alcalde, juntament amb alguns dels regidors i regidores. Després de la presentació, es va llançar una web pròpia per la declaració, on es va penjar el document que contenia les mesures disponible en català, castellà i anglès. La presentació de la DEC es va produir en un context marcat per la recent celebració de la COP25 a Madrid, d'incendis sense precedents i incontrolables cremant a Austràlia⁸⁸, i de l'explosió d'una planta petroquímica a Tarragona que va deixar un balanç de 3 morts⁸⁹ just el dia abans de la presentació.

---

87. Com Sant Cugat del Vallès o l'Hospitalet de Llobregat, per a més informació veure: https://www.totsantcugat.cat/actualitat/medi-ambient/sant-cugat-celebra-trobada-taula-ciutadana-emergencia-climatica_2109499102.html i <https://www.elperiodico.cat/ca/hospitalet/20191203/lhospitalet-de-llobregat-crea-la-seva-propia-taula-per-lemergencia-climatica-7762030>

88. Veure <https://www.bbc.com/news/world-australia-50951043>

89. Com s'explica a <https://directa.cat/els-ecos-que-no-ressonen-de-lexplasio-diqoxe/>

Post-política climàtica i inèrcia social

El canvi climàtic en temps post-polítics

La condició post-política, que domina en la governança d'avui dia, es caracteritza pel rebuig de la polarització i l'antagonisme i, en conseqüència, la inqüestionabilitat de l'ordre neoliberal (Mouffe, 2013). En aquest context, la democràcia és entesa com un consens, sense lloc per antagonismes (Mouffe, 2018). La condició post-política -no només, però sí de forma important - s'ha consolidat a través de les polítiques en relació amb el canvi climàtic, basada en la cerca d'un consens ambiental (Swyngedouw, 2010; Swyngedouw, 2018b). Aquest és part d'un règim post-democràtic més ampli, en el que els drets democràtics s'han erosionat i el poder corporatiu està, cada vegada, més entrelligat amb la presa de decisions parlamentària (Crouch, 2000). Tanmateix, hi ha petits clústers de ciutats polititzades i moviments que mostren oposició i que lluiten per desafiar la condició post-política i les institucions post-democràtiques àmpliament esteses (Swyngedouw, 2018b).

En aquest context, el canvi climàtic és generalment reconegut com un problema global i es presenta fent servir un relat catastrofista sobre un futur desolador i poc esperançador. Aquest discurs, segons Swyngedouw (2010:219), és post-polític i populista, i part de "la nova política cultura del capitalisme". El canvi climàtic esdevé l'enemic extern contra el qual hem de lluitar conjuntament. La globalitat del fenomen despolititza la lluita, i els mitjans per fer-hi front no es troben en l'àmbit polític sinó en el tecnològic (Swyngedouw, 2010). L'ordre socioeconòmic capitalista no es posa en dubte, ja que són les elits les que haurien d'organitzar la resposta – els governs esdevenen els gestors de la crisi. Mentre que el discurs al voltant del medi ambient és apocalíptic, l'hegemonia de l'ordre neoliberal continua incontestada (Russell, 2012; Swyngedouw, 2018a). Aquest és el consens climàtic, la idea que el canvi climàtic és una amenaça global que s'ha d'abordar més enllà de la ideologia i les desavinences polítiques. El plantejament de consens per fer política és post-polític, en tant que reuneix actors d'òrgens diversos per prendre decisions dins del funcionament del capitalisme. En relació, una altra característica de la condició post-política és l'ús de significants buits, és a dir, de paraules que no tenen cap significat efectiu per denominar accions relacionades amb el canvi climàtic (Swyngedouw, 2010).

En parlar de sostenibilitat, s'ha assenyalat al CO₂ com a enemic comú, silenciant, d'aquesta manera, conflictes latents i inherents. Així, el CO₂ esdevé el fetitxe al voltant del qual les pors apocalíptiques giren, i en el que les nostres solucions es projecten. A més, és l'indicador quantificable per mesurar la intensitat del problema i la responsabilitat de cada individu (Russell, 2012; Swyngedouw, 2018a). Aquesta externalització del problema en un enemic central homogeneïtzador és, també, una característica del populisme (Žižek, 2006).

El diòxid de carboni no és només l'objecte extern al voltant del qual els discursos i polítiques sobre el canvi climàtic es formulen, sinó també la mercaderia⁹⁰ a través de la qual s'ha financeritzat. La compensació⁹¹, institucionalitzada als anys 90 amb el Protocol de Kyoto, ha esdevingut àmpliament normalitzada com a instrument de governança (Swyngedouw, 2011; Ervine, 2012). Tanmateix, això, si ha tingut algun efecte, aquest ha estat l'exacerbació de la crisi socioecològica (Böhm et al., 2012).

Aquesta mercantilització i fetitxització del CO₂ és part d'una mercantilització més àmplia del medi ambient que va començar amb l'adveniment del capitalisme (McCarthy i Prudham, 2004). Aquesta mercantilització és problemàtica perquè oculta les relacions de poder i el sistema social que en deriven (Harvey, 1996), cosa que permet l'acumulació del capital continuada i la deslocalització de danys ambientals (Harvey, 2005).

La perspectiva predominant per afrontar el canvi climàtic – és a dir, la reducció d'emissions de CO₂ – confia en la tecnologia sense qüestionar estructures socials. El problema es presenta com a extern al funcionament de l'ordre mundial neoliberal, i per tant, també ho han de ser les solucions. Un cop les emissions s'hagin reduït per mitjà de solucions tecnològiques, la vida (capitalista) podrà continuar com de costum (Swyngedouw, 2010; Russell, 2012).

La fe en el progrés tecnològic està profundament arrelada en la nostra comprensió cultural de la societat (Hornborg, 2016). Poders quasi màgics s'atribueixen als objectes tecnològics i confiem en aquests per resoldre tots els problemes de la societat – i també els reptes que suposa l'escalfament global. Els *techno-fixes*⁹² es consideren apolítics, un símbol del progrés humà i el mitjà a través del qual els humans podem dominar el món natural. L'ordre social i la interacció entre humans i natura s'incrusten en fetitxes tecnològics. En efecte, la tecnologia ha estat instrumental en la història del capitalisme i, per tant, de la destrucció ambiental (Harvey, 2003). A més, la tecnologia és l'eina que permet l'apropiació de temps i espai a aquells que hi poden accedir. Juntament amb els diners, la tecnologia esdevé el mitjà pel qual tenen lloc l'intercanvi ecològicament desigual i la deslocalització dels impactes ambientals⁹³. És a dir, *la tecnologia encarna relacions socials invisibles* (Hornborg, 2016). Per exemple, assumir que les tecnologies d'energia renovable són totalment netes és una fal·làcia; la producció implica l'extracció de certs minerals i l'ús de força de treball a una altra banda (Hornborg, 2020). Així, dependre de la tecnologia com a mitjà per abordar la crisi socioecològica no és ni efectiu ni desitjable (Harvey, 2003).

---

90. De l'anglès, *commodity*

91. Coneguda en anglès com a *offsetting*

92. De l'anglès, es traduiria com "solucions tecnològiques"

93. De l'anglès, *ecologically unequal exchange* i *environmental load displacement*

Canvi climàtic i inèrcia social

Norgaard i Brulle (2019), combinen la psicologia i la sociologia per explicar la reacció de la societat, institucions i individus davant del canvi climàtic. Segons els autors, l'explicació que hi ha darrere de la inacció socialment organitzada enfront de l'amenaça que suposa el canvi climàtic rau en la lluita (inconscient) per evitar el trauma cultural que implicaria reconèixer-ne la gravetat. *Trauma cultural* fa referència al “procés social que implica la disrupció sistemàtica de la base cultural de l'ordre social” – és a dir, de l'ordre mundial neoliberal (Brulle i Norgaard, 2019:894). Aquest trauma cultural és doble: sorgeix de la confusió causada pels desastres naturals i del profund qüestionament de les normes de la societat. La necessitat d'evitar aquest trauma porta a la inèrcia social, és a dir, la no-actuació davant del canvi climàtic, derivada d'un garbuix de mecanismes culturals, institucionals i individuals. El canvi climàtic és un problema col·lectiu (socialment construït), que desafia de forma directa l'ordre social actual (Brulle i Norgaard, 2019).

La interacció social es produeix a escala individual, institucional i de la societat. Hi ha mecanismes d'estabilització als diferents nivells que interaccionen per evitar el trauma cultural i, per tant, donen lloc a inèrcia social (Brulle i Norgaard, 2019). Les respostes de cada persona davant del canvi climàtic estan incrustades en una estructura més àmplia, que influencia tant les creences personals com les normes institucionals (Norgaard, 2011). A la vegada, les creences individuals també influeixen les institucions i les polítiques. El discurs juga un paper fonamental en la concepció i el manteniment de les estructures socials existents, ja que crea i sosté una comprensió compartida de la realitat (Brulle i Norgaard, 2019).

Al nivell de l'individu, el canvi climàtic representa un trauma cultural potencial perquè qüestiona les nostres pràctiques de la vida quotidiana. Per fer front a aquesta sensació de fracàs, les persones pot ser que neguin l'existència del canvi climàtic i la relació d'aquests amb els seus hàbits. D'altres entren en una *realitat doble* (Norgaard, 2011), que descriu la incapacitat d'actuar tot i ser conscients de les conseqüències de no fer-ho. En l'àmbit institucional, el trauma cultural sorgeix del repte que el canvi climàtic suposa per a pràctiques organitzatives, que pot generar conflicte dins d'una institució. Per últim, en l'àmbit de la societat, el canvi climàtic representa una amenaça directa al sistema capitalista neoliberal. Aquests processos, als diferents nivells, estan, tanmateix, interrelacionats l'un amb l'altre (Brulle i Norgaard, 2019).

Abordar el trauma cultural pot conduir a canvi social, però també a inèrcia social. En l'àmbit individual, significa canviar com els individus i altres actors interaccionen. En l'àmbit institucional, requereix noves pràctiques dins de les organitzacions existents o la creació de noves entitats; al nivell de societat, fa falta la construcció de nous imaginaris culturals, un procés en què els moviments socials són claus. Ara bé, la resposta generalitzada al canvi climàtic

ha seguit les línies de la modernització ecològica⁹⁴, dins de la post-política, sense qüestionar les relacions de poder existents. La resposta post-política desencadena mecanismes d'estabilització que condueixen a la inèrcia social. La resposta contrària més desitjable (i radical) està liderada per moviments socials de base que defensen la justícia climàtica, fan crítica sistèmica i generen confrontació (Brulle i Norgaard, 2019).

Justícia climàtica urbana i global

El concepte de justícia climàtica sorgeix de moviments socials que critiquen les responsabilitats desiguals respecte al canvi climàtic així com les capacitats desiguals per protegir-se i adaptar-se als seus impactes més adversos dels diferents grups de persones arreu del món. Les elits mundials, la gran majoria residents als països industrialitzats, s'assenyalen com a responsables, mentre que les masses, sobretot al Sud global, pràcticament no hi ha contribuït i, tanmateix, en patiran la major part dels seus efectes (Della Porta i Parks, 2014; Bäckstrand i Lövbrand, 2019). Més enllà d'una reducció dràstica d'emissions, aquesta visió comporta un re-ordenament de les relacions de poder.

La justícia climàtica ha esdevingut un concepte generalitzat entre moviments ecologistes radicals arreu del planeta. El(s) moviment(s) per la justícia climàtica va sorgir a principis de segle de la frustració amb negociacions climàtiques fallides i va desplegar una forta crítica a l'acumulació del capital per ser el motor principal del canvi climàtic (Bond, 2014; Brulle i Norgaard, 2019; Garrelts i Dietz, 2014). Va emergir de dins del moviment per la justícia ambiental, que havia originat als Estats Units als anys 70 contra la injusta distribució de residus tòxics. Més tard, molts moviments d'altres llocs del món van adoptar el concepte, i en van ampliar l'abast per denunciar la distribució desigual de beneficis i danys ambientals dins i entre estats, i les causes estructurals d'aquestes desigualtats, així com demanar accés a la presa de decisions (Martin, 2013; Martínez-Alier et al., 2014).

A més, és important diferenciar entre la dimensió urbana i la dimensió global de la justícia climàtica. El que he descrit fins ara seria la justícia climàtica global, és a dir, entre territoris i poblacions arreu del planeta. La justícia climàtica en espais urbans, d'altra banda, fa referència a situacions injustes en el si de la ciutat. És a dir, a com es prenen les decisions i a la capacitat de la gent per ser part del procés, a qui es beneficia i qui pateix els impactes d'entorns diferents, i a qui es reconeix quan s'emprèn acció enfront del canvi climàtic (Bulkeley et

---

94. També conegut com a *Keynesianisme verd*, representa el discurs optimista sobre com "salvar el medi ambient sense canviar el sistema" que va emergir als 80. Posava la sostenibilitat al centre i seguia el mantra del progrés. Defensava un augment en eficiència, solucions "verdes", innovació tecnològica i la confiança continuada en el mercat (Wainwright i Mann, 2018; Brulle i Norgaard, 2019; Harvey, 1996). No qüestionava l'ordre mundial capitalista. A més, posava èmfasi en la governança multinivell i la implicació d'actors locals i internacionals més enllà de l'estat.

al., 2014). Per Steele et al. (2012) la justícia climàtica urbana enfoca la justícia socioecològica des de la perspectiva del Dret a la Ciutat. Així, es reconeix el rol de la ciutat en la lluita global per reduir els pitjors impactes de l'escalfament global mentre i, a la vegada, es treballa per la justícia social a la ciutat (McKendry, 2016). Els moviments per la justícia climàtica urbana demanen un canvi cultural, que abandoni el discurs de les solucions tecnològiques com a mitjà per a fer una ciutat més justa (Steele et al., 2012).

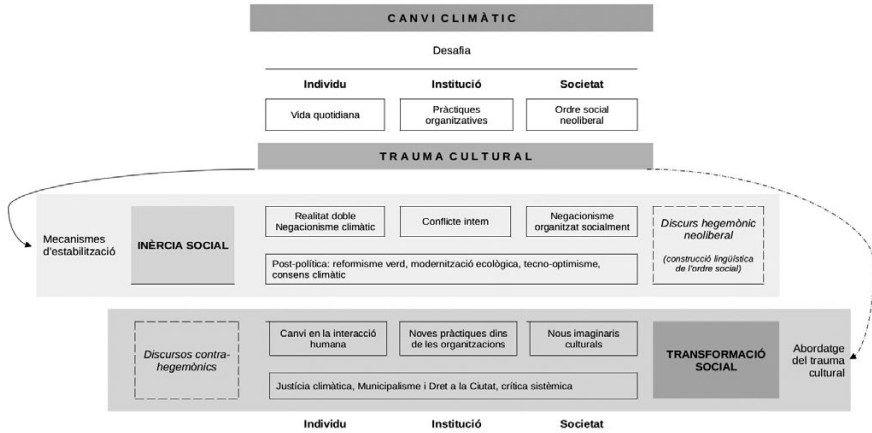
Municipalisme i Dret a la Ciutat

Tant el municipalisme com el Dret a la Ciutat comparteixen moltes de les crítiques cap a la condició post-política, ja que re-conceptualitzen la democràcia i desafien les relacions de poder existents. El Dret a la Ciutat, establert per Henri Lefebvre, “implica una transformació radical en les estructures de poder polític” (Purcell, 2014:104). Comporta reclamar l'espai urbà per a tothom qui hi viu, els i les habitants – com a alternativa a la categoria limitada i exclusiva de ciutadans (Islar i Irgil, 2018). Els i les residents de la ciutat substitueixen la classe obrera com a força revolucionària (Harvey, 2012) i, per tant, constitueixen subjectes polítics, actius i mobilitzats. S'auto-governen i co-produeixen l'espai urbà. A través de la participació en política urbana, esdevenen més conscients i volen participar-hi més. Així, el Dret a la Ciutat és un punt de partida per impulsar la transformació urbana i de la societat, i no l'objectiu final (Purcell, 2014; Harvey, 2012). Tot i que té potencial revolucionari, el Dret a la Ciutat és un significant buit; el seu significat s'ha d'omplir amb implicacions radicals i transformatives, més enllà dels enfocaments reformistes (Harvey, 2012).

Molt lligada al Dret a la Ciutat, l'onada recent d'iniciatives municipalistes focalitza en el nivell local com a estratègia per reunir diferents localitats per construir la teoria de manera col·lectiva. El municipalisme també és vist com una estratègia en lloc d'un objectiu final (Russell, 2020). Inspirat pel pensador anarquista Murray Bookchin, el municipalisme demana democràcia radical de base a nivell local com a via pel canvi social i la sostenibilitat ecològica. Tanmateix, “no es tracta d'un simple esforç per “prendre el control” dels ajuntaments per construir un govern municipal més “ambientalista” (Bookchin, 1991;17). El municipalisme és vist com la plataforma adequada per impulsar col·lectivament la transformació, des de l'enfocament contra-hegemònic necessari per afrontar la urgència de l'escalfament global (Russell, 2020).

Les institucions locals s'han de “coordinar i manipular” des dels governs municipalistes, a la vegada que se'n construeixen de noves. Els governs locals no són l'única font de poder; altres iniciatives més enllà de l'estat són centrals. El municipalisme defensa el local com a plataforma per a la transformació. Ara bé, el repte al que s'enfronta és la co-optació des de les institucions profundament establertes (Russell, 2019).

Per resumir, en la figura següent, se sintetitzen les idees teòriques presentades:

Resum del marc teòric.
Elaboració pròpia basada en Norgaard i Brulle (2018)

Com es defineix “l’emergència climàtica” a Barcelona?

Temps científicament urgents

Un discurs apocalíptic es percep al llarg de tota la DEC. Les paraules “crisi” i “emergència” són emprades de manera indistinta al llarg del text. L’objectiu de la declaració s’exposa clarament: “L’emergència climàtica ens ha d’esperonar a fer canvis per assolir un model de desenvolupament que respecti els límits ecològics del planeta i garanteixi una vida digna per a tothom.” (Barcelona, 2020a). És a dir, que la DEC hauria de servir el propòsit d’activar la ciutadania per emprendre acció climàtica justa.

La DEC reconeix que les ciutats no seran capaces d’abordar la crisi climàtica totes soles. La necessitat d’involucrar actors i governs de diferents nivells institucionals es repeteix de manera continuada. Aquesta voluntat de col·laborar amb altres actors ja es va exposar clarament en la constitució de la Taula rodona el juliol de 2019. Tot i les diferències entre el govern municipal i la generalitat, la necessitat de cooperar també és reconeguda.

A la DEC, es fan servir xifres per descriure l’emergència. Increments en la temperatura mitjana, connectats a fenòmens meteorològics extrems i les morts relacionades, així com la transformació del paisatge, s’esmenten de manera continuada. S’empra un discurs científic per justificar mesures concretes, per quantificar la necessària reducció de gasos d’efecte hivernacle i per aterrar el canvi climàtic al nivell local. La descripció de com la ciutat es veurà afectada

es fa servir com a estratègia per remarcar la urgència d'actuar. La crisi és global i, naturalment, Barcelona també patirà les conseqüències del canvi climàtic. A més, la DEC lliga la ciència climàtica amb l'activisme: "Les evidències científiques irrefutables i els efectes de la crisi climàtica que ja estem patint han creat un important moviment social a tot el món que reclama actuar de manera urgent i contundent." (Barcelona, 2020a). Com a resposta, la ciutat declara l'emergència climàtica. A la vegada, aquesta urgència justifica les mesures preses i la necessitat de tothom d'involucrar-s'hi. Així, els "fets" científics es fan servir per donar legitimitat a les mesures proposades (Fairclough, 2010).

Tecnologia verda? Les restes del paradigma de la modernització ecològica

En línia amb acords internacionals, la DEC està orientada a disminuir les emissions de gasos d'efecte hivernacle. Tots els canvis de model es quantifiquen amb un nombre de reducció d'emissions concret. Ara bé, tot i la gravetat de la situació, per aconseguir la reducció la DEC proposa, principalment, a través de mesures d'innovació tecnològica i de fer la ciutat més verda. Això es fa palès, per exemple, amb el port i l'aeroport de Barcelona. Mentre que es reconeix que es tracta, de lluny, dels principals emissors de la ciutat, les mesures proposades són bastant modestes, com ara l'electrificació del moll. No s'esmenta la necessitat de reduir el trànsit o la quantitat de creuers. Paradoxalment, una de les mesures és, literalment "promoure que el Port de Barcelona sigui port base de les línies de creuers", que més aviat suggereix el contrari, és a dir, un increment del trànsit. Altres mesures concretes per reduir el trànsit al port o l'aeroport no es mencionen. Mesures indirectes que el reduirien s'atribueixen a altres nivells governamentals, suposadament més enllà de l'abast de les competències de l'ajuntament (Barcelona, 2020a).

Ara bé, des de l'ajuntament s'ha expressat la necessitat de reduir el nombre de vols. Així, juntament amb la publicació de la DEC es va comunicar que la plantilla municipal predicaria amb l'exemple: es deixaria de volar per viatges de menys de 1000 km sempre que hi hagués una alternativa ferroviària de menys de 7 hores⁹⁵. Amb l'esclat de la pandèmia els viatges han sigut inexistents, així que caldrà veure si i com s'aplica. A més, cal recordar que a la DEC només hi diu que la mesura s'estudiarà, sense implicacions vinculants.

L'electrificació també es considera central en relació amb la mobilitat terrestre, i tota la producció d'energia ha de passar a ser renovable. En lloc d'explicar la necessitat de reduir el consum d'energia, la DEC descriu la necessitat de canviar-ne les fonts, així com d'incrementar l'eficiència en l'ús (Barcelona, 2020a). Aquesta visió ignora que el canvi a energies renovables no ha conduït,

---

95. Segons paraules de la regidora d'Ecologia, Urbanisme, Infraestructures i Mobilitat, Janet Sanz, en l'acte de presentació de la DEC. Disponible aquí <https://ajuntament.barcelona.cat/premsa/2020/01/14/declaracio-demergencia-climatica-de-barcelona/>

en altres territoris, a una reducció del consum total d'energia (Hornborg, 2019). A més, els impactes ambientals de la transició són passats per alt.

Un altre aspecte central de les mesures proposades és la “verdifícació”. Verd és una de les paraules que apareix amb més freqüència a la DEC. Actualment, a Barcelona hi falten zones verdes, però la DEC preveu una ciutat on això ja no és així. Algunes de les mesures fan referència a augmentar els espais verds i a reduir la contaminació local, per exemple al voltant de les escoles públiques de la ciutat. Tot i que aquestes mesures tenen un impacte en les emissions globals, van dirigides a millorar l'entorn local i a assegurar el benestar dels residents. Es reconeix que la presència d'arbres té un impacte positiu en la contaminació i les GEH totals, però, tanmateix, es focalitza en el medi-ambient local. La DEC barreja el reconeixement d'un problema global que afecta la Terra amb els aspectes medi-ambientals que espais urbans contaminats com Barcelona tenen en la població local. El problema (global) és la creixent concentració de CO₂ a l'atmosfera i, tanmateix, part de la solució consisteix en crear espais verds i eliminar emissions locals per millorar la qualitat de vida dels i les habitants de la ciutat (Barcelona, 2020a).

Vies per a la transformació – cap a la Justícia Climàtica?

L'estructuració de la DEC en canvis de model suggereix una acceptació que abordar la crisi climàtica requereix anar més enllà de les polítiques ambientals anteriors. Cada canvi de model va connectat a una visió concreta de com la ciutat hauria de ser. No només es reconeix la gravetat de l'escalfament climàtic sinó també el sistema socioeconòmic obsolet que l'ha causat.

També es reconeix, obertament, la necessitat tant per la transformació econòmica com cultural. El creixement econòmic infinit, la sobreexplotació de recursos i la cultura consumista són criticats (Barcelona, 2020a). El model econòmic actual es considera “insostenible i injust” (Barcelona, 2020a). Ara bé, es posa èmfasi en fer la transició cap a una economia circular, el potencial transformador de la qual s'ha qüestionat per tractar-se d'un oxímoron que permet mantenir els nivells de consum i les relacions socials actuals (Kębłowski et al., 2020; Zink i Geyer, 2017).

A més, el terme justícia climàtica forma part del vocabulari de la DEC. S'esmenta específicament en descriure el canvi de model de consum i residus, així com en el canvi de model cultural i educatiu. A més, és un concepte central per a l'adaptació en relació amb la salut, el benestar i la qualitat ambiental (Barcelona, 2020a).

També es fa referència a la justícia climàtica urbana unes quantes vegades. Gairebé tots els canvis de model incorporen elements per reconèixer la necessitat de no deixar ningú enrere, de reduir desigualtats i vulnerabilitats i d'incrementar l'accessibilitat de les persones més vulnerables a un entorn més sa i a aliments sostenibles (Barcelona, 2020a). D'altra banda, la implementació de la ZBE busca reduir la contaminació de l'aire local. La ZBE, de fet, va entrar en vigor el gener de 2020, coincidint amb la formalització de la DEC. Ara bé, l'efecte

d'aquesta mesura sobre la justícia climàtica urbana és controvertit, ja que la prohibició de circular dels vehicles més antics perjudica les rendes més baixes.

La ciutat insurgent

La ciutat és un element central. Tot i que s'emmiralla en acords internacionals pel canvi climàtic i adopta relats activistes, la particularitat de la DEC de Barcelona rau en el discurs municipalista. L'enfocament participatiu va ser central en l'elaboració de la DEC. Això també es posa de manifest al llarg del text: la voluntat d'implicar els habitants, de treballar conjuntament amb els diferents actors, de promoure la participació i el compromís cívic per actuar. Aquest caràcter participatiu reflecteix trets del municipalisme: la idea que l'espai urbà i les polítiques han de ser coproduïdes per les persones que hi habiten (Purcell, 2014).

Per tal de motivar la ciutadania a emprendre les accions plantejades, la DEC descriu els impactes que tindrà l'escalfament global a la ciutat. Per explicar com l'emergència climàtica es materialitzarà a la ciutat, ho exemplifica per mitjà de la desaparició de la platja de Sant Sebastià i donant xifres sobre els impactes de fenòmens meteorològics extrems (Barcelona, 2020a).

A més, la ciutat es presenta com la plataforma des de la qual abordar els reptes que suposa l'escalfament global. L'emergència és un problema mundial, però que afectarà la ciutat i és des de la ciutat de s'ha d'impulsar l'acció. La prioritització de l'urbà com a plataforma per promoure la transformació de la societat reflecteix la influència del municipalisme i el Dret a la Ciutat (Harvey, 2012; Purcell, 2002).

La DEC com a resposta al trauma cultural

La repetida al·lusió a la pèrdua de platja a la ciutat encaixa amb el que sembla ser el propòsit de la DEC: descriure l'emergència climàtica, connectar-la al món local, justificar les mesures proposades i apel·lar a la ciutadania perquè actuï en conseqüència. Com que “amb declaracions estables de la realitat social, membres de societat tenen una base per actuar conjuntament” (Brulle i Norgaard, 2019:893), declarar l'emergència climàtica des d'institucions poderoses com l'ajuntament, és un acte prometedor. A Barcelona, l'emergència climàtica es defineix com un problema col·lectiu pel qual l'ajuntament, juntament amb la ciutadania, ha d'assumir la responsabilitat i liderar la transformació necessària per afrontar-la. És una amenaça global contra la qual s'ha de lluitar des de l'àmbit urbà local. Mentre que el reconeixement de la gravetat i urgència del fenomen indica la presa de consciència del trauma cultural que el canvi climàtic representa, les possibilitats per assolir el canvi social són, en el millor dels casos, ambivalents.

La publicació de la DEC pot ser vista com una expressió de la condició post-política des de l'ajuntament de Barcelona, segons Swyngedouw (2010),

en tant que les polítiques climàtiques dels governs reflecteixen discursos apocalíptics. Tot i el seu caràcter simbòlic, implicar que ens trobem en un constant “estat d'emergència” és, efectivament una expressió d'allò post-polític (Swyngedouw, 2018b). A més, el llenguatge fet servir també sembla donar suport a aquesta inferència, ja que es posa èmfasi en la ciència per provar la magnitud de la catàstrofe. El canvi climàtic es descriu amenaça que requereix la implicació de tota classe d'actors. A més, hi ha una creença en la innovació i confiança en invents tecnològics per abordar l'escalfament global, ja que les emissions de CO₂ es fetitxitzen (Swyngedouw, 2018a). Addicionalment, l'èmfasi en el canvi a les energies renovables denota la fe en solucions tècniques, i ignora l'apropiació de temps i espai directament connectada a la seva manufactura i existència com a tals (Hornborg, 2020). Aquest optimisme tecnològic també encaixa amb el discurs de modernització ecològica, així com amb altres característiques identificades com: la definició de canvi climàtic com a problema col·lectiu, l'èmfasi en la col·laboració i la governança multinivell i la insistència en solucions verdes (Harvey, 1996). Tot i que no arriben a defensar el creixement verd, la voluntat de “verdificar-ho” tot es pot interpretar com l'imperatiu superficial de “ser verd” també característic de la modernització ecològica i narratives post-polítiques (Russell, 2012). Verd és un “significant buit”⁹⁶ sense implicacions tangibles (Swyngedouw, 2010).

Tanmateix, l'hegemonia del discurs de la modernització ecològica trontolla: en la DEC es produeix una crítica de les relacions desiguals de poder actuals i una tímida oposició a l'ordre social capitalista. Es reconeix de forma implícita que el sistema econòmic és la causa d'arrel del canvi climàtic. A més, segueix havent-hi una forta politització de responsabilitats. Les tensions inherents entre BenC i el govern regional s'entreveuen a la DEC. Això representa, en part, un desafiament a les relacions de poder, almenys entre les diferents administracions públiques. La identificació d'actors responsables per a implementar les mesures proposades compromet la seva implantació, perquè no depenen de l'ajuntament. Proposar mesures, la implementació de les quals no es pot garantir, resulta problemàtic. Això reforça el simbolisme de la DEC però no la seva efectivitat. És cert, però, que hi ha limitacions a l'habilitat d'actuar des del nivell de la ciutat, que en la DEC es fan evidents. Els conflictes potencials amb altres institucions governamentals són una expressió de la disrupció de l'ordre social que reconèixer el trauma cultural en forma d'emergència climàtica implica (Brulle i Norgaard, 2019).

D'altra banda, el nivell local és central a la declaració: la perspectiva municipalista que caracteritza el govern municipal impregna la seva manera d'entendre l'emergència climàtica. Mentre que es tracta que reduir les emissions globals de CO₂, és igual de central protegir la salut i el benestar de la ciutadana-

---

96. De l'anglès, “empty signifier”. S'usa per fer referència a mots que absorbeixen significats enlloc d'emetre'n.

nia local. Es fa referència al Dret a la Ciutat contínuament, si bé no directament. Tot i que la responsabilitat que té l'ajuntament en l'emissió de gasos d'efecte hivernacle és clarament reconeguda, la ciutat és vista, a la vegada, com a lloc ple de potencial per a la transformació. Allò local esdevé la plataforma des de la qual lluitar i des d'on construir nous imaginaris; és l'antídoto a la crisi global. Així, l'emergència climàtica s'aborda des del municipalisme barceloní.

Sembla que l'ajuntament, en produir la DEC, ha decidit deliberadament d'incorporar-hi discursos més radicals provinents de l'activisme. Tanmateix, en altres parts del text, la DEC parteix de diferents discursos, i les mesures proposades no coincideixen amb la radicalitat del llenguatge. Si això condueix cap a un canvi discursiu, o encara més important, a un canvi social, queda per veure. L'enfocament participatiu en la producció de la DEC podria estar relacionat amb l'ús de "discursos activistes" al llarg del text. Mentre que l'autoria del text és només de l'ajuntament, la participació de diferents organitzacions de la societat civil, grups i individus és ben probable que hagi influenciat l'ús del llenguatge de crisi, així com la tria de mesures per fer-hi front. A més, la institucionalització de moviments socials que ha caracteritzat el mandat de BenC des de l'inici, pot ser que s'estigui produint, també, amb els moviments climàtics. La co-optació de discursos observada podria mostrar un intent d'incorporació dels nous moviments climàtics en les institucions locals.

La participació d'actors diversos per a l'elaboració de polítiques públiques permet debatre sobre el tema de l'emergència climàtica, si bé dins d'un marc determinat. La co-optació de discursos i la implicació de diferents actors fins a un cert punt, frena l'oposició a les polítiques proposades i, per tant, reforça l'estabilitat política i la poca posada en dubte de les relacions socials existents. A més, l'ús de la terminologia d'emergència pot re-conceptualitzar el problema però també presenta el perill de normalitzar-lo i buidar-lo de significat. Es corre el risc de canviar el llenguatge sense desafiar realment les pràctiques socials que se'n deriven.

Pel que fa a la justícia climàtica, el text mostra unes quantes incoherències. Es reconeix que els països rics són els responsables principals de l'escalfament global i, per tant, haurien d'agafar el lideratge per revertir la situació. La justícia climàtica es representa com a desitjable i necessària (Barcelona, 2020a). Tanmateix, algunes de les mesures sembla que estiguin en directa oposició amb l'assoliment de la justícia climàtica, com l'èmfasi en fer la transició a l'energia renovable sense anar lligada una reducció del consum energètic global. Això implica un increment imperatiu en l'extracció a països productors dels materials necessaris per a la transició, i per tant, la deslocalització dels impactes ambientals⁹⁷, fent-la incompatible amb la justícia climàtica (Hornborg, 2019).

---

97. En anglès, se'n diu "environmental load displacement"

D'altra banda, la implementació de la ZBE, que prohibeix els vehicles més vells de circular per la ciutat, podria accentuar injustícies socials. Mentre que pot ser que millori la qualitat de la l'aire de la ciutat, aquesta mesura pot conduir a un ús encara més estratificat del transport públic, ja que aquelles persones amb una renda més baixa no podran substituir els vehicles “massa” antics per nous. En canvi, es fomenta el consum de les rendes més altes, que adquiriran nous vehicles i, per tant, seguiran fent ús del vehicle privat. A la DEC s'hi mostra, però, la voluntat de fer la transició de la mobilitat sense accentuar les injustícies actuals, però no s'hi concreta com s'hauria de fer (Barcelona, 2020a). Altre cop, el foment de l'adquisició de nous vehicles implica un increment en l'extracció material a una altra banda.

En vaivé constant

En síntesi, en la DEC de Barcelona hi ha un desajust entre la definició d'emergència climàtica i les seves conseqüències, d'una banda, i les mesures proposades per abordar-la, de l'altra. Mentre que la situació es defineix com una crisi urgent, arrelada al sistema econòmic, les mesures romanen còmodament dins els límits del sistema. L'emergència, es podria dir que és “suau”. Això queda reflectit, inter alia, en l'èmfasi en mesures verdes i l'ús de llenguatge de l'economia ambiental⁹⁸ que qualifica els efectes perjudicials de la crisi socioecològica com a “externalitats”, el que justifica l'ús repetit de fiscalitat per corregir el comportament individual. Un altre exemple és el compromís amb l'economia circular sense cap declaració ferma sobre la reducció de la mida de l'economia en paral·lel. Fent ressò del discurs de modernització ecològica, aquesta conceptualització no permet desafiar les arrels del sistema capitalista, intrínsecament lligat al col·lapse socioecològic.

Les forces estirant en direccions oposades identificades reflecteixen la lluita per fer front al trauma cultural que suposa el canvi climàtic. Mentre que els marcs institucionals post-democràtics exerceixen pressió cap a la inèrcia social, hi ha uns quants corrents que estiben cap al canvi social. Davant d'un trauma cultural, la pregunta és si, i com, el municipi l'aborda. En l'àmbit individual, el discurs de l'emergència climàtica es dirigeix al sentiment de culpabilitat de la ciutadania, però no desafia directament la seva identitat pròpia. En l'àmbit institucional, la DEC reflecteix tensions i confusió dins les institucions governamentals i entre elles. Per exemple, l'ajuntament ha anunciat la voluntat de canviar pràctiques internes, com en el cas de reduir vols interns, si bé no s'ha plasmat en la DEC. Com diuen Brulle i Norgaard (2019:902), “el trauma cultural del canvi climàtic també juga un paper en conflictes institucionals”. Per últim,

---

98. En anglès, disciplina coneguda com a “environmental economics”, diferenciada del que es coneix com a “ecological economics” (més crítica). Estudia l'impacte econòmic de les polítiques ambientals.

la DEC desafia l'ordre social actual quan demana un canvi en el sistema econòmic i insisteix en la necessitat d'un canvi cultural. A més, el reconeixement dels moviments socials com a promotors de la DEC⁹⁹ reflecteix el seu rol en la construcció de nous imaginaris socials. Ara bé, a la vegada, algunes de les mesures recorden la modernització ecològica, ja que denoten tecno-optimisme i enfocaments de reformisme verd a l'economia (Wainwright i Mann, 2018).

Les oscil·lacions entre la crítica implícita a l'ordre global neoliberal i la defensa de la justícia climàtica, d'una banda, i les narratives verdes de l'estil de la modernització ecològica, de l'altra, reflecteixen els conflictes i turbulències que emergeixen en pertorbar l'ordre social i les pràctiques organitzacionals de les institucions. Hi ha un anar i venir entre el canvi i la inèrcia social com a resposta al trauma cultural. Mentre que es reconeix obertament que la "inacció comporta riscos molts més grans que la gosadia de fer canvis que ens posin en el camí d'un sistema més sostenible i més just" (Barcelona, 2020a), la DEC reflecteix una realitat doble i fracassa en proposar mesures adequades, influenciada per la condició post-política. Com a part d'un procés més ampli integrat d'estabilització social, el reconeixement de la gravetat del canvi climàtic no es tradueix en l'aplicació efectiva de mesures per fer-hi front. Aquesta inèrcia podria ser reforçada si les mesures (insuficients) proposades no es materialitzen degut a possibles limitacions futures (com la pandèmia de la COVID-19, sense anar més lluny). Tot i que la perspectiva municipalista és present i obre vies per a la repolitització, aquest procés no és senzill. Es reproduïx la condició post-política, tot reforçant un consens climàtic insuficient. Això desafia "l'emergència climàtica" com a concepte paraigües i la seva adequació per afrontar els problemes socioecològics actuals. En lloc de permetre que sorgeixi conflicte per desestabilitzar l'ordre social i, així, acabar transformant la societat i moure'ns més enllà de la inèrcia social, la DEC sembla que obstaculitzi aquesta evolució. Tanmateix, l'adopció del discurs de l'emergència climàtica i els debats emergents al seu voltant podrien esdevenir la plataforma per obrir canvis en els discursos actuals i, així, conduir a la transformació social.

---

99. En el discurs de l'alcalde de l'acte de presentació de la DEC, el 15 de gener de 2020

Bibliografia

Bäckstrand, K. i Lövbrand, E. (2019). The Road to Paris: Contending Climate Governance Discourses in the Post-Copenhagen Era. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 21, 519-532.

Barcelona, A. (2015). Barcelona tindrà un paper actiu en la trobada mundial de ciutats contra el canvi climàtic, a París. Disponible a <https://ajuntament.barcelona.cat/premsa/2015/12/03/barcelona-tindra-un-paper-actiu-en-la-trobada-mundial-de-ciutats-contra-el-canvi-climatic-a-paris/> [Accedit 20/11/2020]

Barcelona, A. (2018). Pla Clima 2018-2030.

Barcelona, A. (2019a). Acord d'esquerres per governar Barcelona del 2019 al 2023.

Barcelona, A. (2019b). Emergència climàtica. Compromís i crida a l'acció.

Barcelona, A. (2020a). Això no és un simulacre. Declaració d'emergència climàtica.

Barcelona, A. (2020b). Decidim Barcelona [En línia]. Disponible a: <https://www.decidim.barcelona/assemblees/emergencia-climatica> [Accedit 04/07/2020].

Bazurli, R. i Castaño Tierno, P. (2018). Barcelona, a Beacon By the Sea. *The Jacobin*.

Böhm, S., Misoczky, M. C. i Moog, S. (2012). Greening Capitalism? A Marxist Critique of Carbon Markets. *Organization Studies*, 33, 1617-1638.

Bond, P., (2014). Justice. A: Death, C. (ed.) *Critical Environmental Politics*. New York: Routledge.

Bond, P. i Dorsey, M. K. (2010). Anatomies of environmental knowledge and resistance: diverse climate justice movements and waning eco-neoliberalism. *The Journal of Australian Political Economy*, 286.

Bookchin, M. (1991). Libertarian municipalism: An overview. *Green Perspectives*, 24, 1-6.

Boyle, M., Crone, S., Endfield, G., Jarvis, S. i Mcclelland, A. (2020). Cities and the climate and ecological emergency. *Journal of Urban Regeneration and Renewal*, 13, 365-379.

Brulle, R. J. i Norgaard, K. M. (2019). Avoiding cultural trauma: climate change and social inertia. *Environmental Politics*, 28, 886-908.

Bulkeley, H., Edwards, G. A. i Fuller, S. (2014). Contesting climate justice in the city: Examining politics and practice in urban climate change experiments. *Global Environmental Change*, 25, 31-40.

Castro, M. (2019). Barcelona en Comú: The Municipalist Movement to Seize the Institutions. A: Lang, M., König, C.-D. i Regelman, A.-C. (eds.) *In a world of crisis*. Brussels: Rosa Luxemburg Stiftung.

Crist, E. (2007). Beyond the climate crisis: A critique of climate change discourse. *Telos*, 141, 29-55.

Crouch, C. (2000). *Coping with Post-democracy*, Fabian Society London.

- D'Alisa, G. (2019). Emergenciocracy: why demanding the “climate emergency” is risky. *Undisciplined Environments* [En línia]. Disponible: <https://undisciplinedenvironments.org/2019/11/21/emergenciocracy-the-risk-of-demanding-a-declaration-of-climate-emergency> [Accedit 01/04/2020].
- Della Porta, D. i Parks, L. (2014). Framing processes in the climate movement: From climate change to climate justice. *Routledge handbook of the climate change movement*, 19-30.
- Dupont, C. (2019). The EU's collective securitisation of climate change. *West European Politics*, 42, 369-390.
- Ervine, K. (2012). The Politics and Practice of Carbon Offsetting: Silencing Dissent. *New Political Science*, 34, 1-20.
- Fairclough, N. (2010). *Critical discourse analysis: The critical study of language*, Routledge.
- Farand, C. 2019. Four countries have declared climate emergencies, yet give billions to fossil fuels. *Climate Home News*.
- Garrelts, H. i Dietz, M. (2014). Introduction: contours of the transnational climate movement conception and contents of the handbook. *Routledge handbook of the climate change movement*. New York: Routledge, 1-16.
- Gilmartin, E. (2018). The mayors and the movements. *The Jacobin*.
- Harvey, D. (1996). *Justice, Nature and the Geography of Difference*. Cornwall, Blackwell.
- Harvey, D. (2003). The fetish of technology: Causes and consequences. *Macalester International*, 13, 7
- Harvey, D. (2005). *The new imperialism*, OUP Oxford.
- Harvey, D. (2012). *Rebel cities: From the right to the city to the urban revolution*, Verso books.
- Hodder, P. i Martin, B. (2009). Climate crisis? The politics of emergency framing. *Economic and Political Weekly*, 53-60.
- Hornborg, A. (2016). *Global magic: technologies of appropriation from ancient Rome to Wall Street*, Springer.
- Hornborg, A. (2019). *Nature, Society, and Justice in the Anthropocene: Unraveling the Money-Energy-Technology Complex*, Cambridge University Press.
- Hornborg, A. (2020). Energy, space, and movement: toward a framework for theorizing energy justice. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 102, 8-20.
- Hulme, M. (2019). Climate emergency politics is dangerous. *Issues in Science and Technology*, 36, 23-25.
- IPCC (2018). *Global Warming of 1.5°C*. [pdf] Disponible: <https://www.ipcc.ch/sr15/> [Accés 18/07/2020]
- Islar, M. i Irgil, E. (2018). Grassroots practices of citizenship and politicization in the urban: the case of right to the city initiatives in Barcelona. *Citizenship Studies*, 22, 491-506.
- Jackson, R. (2009). *Geoengineering To Mitigate Global Warming May Cause Other Environmental Harm*. *ScienceDaily*.

- Kębłowski, W., Lambert, D. i Bassens, D. (2020). Circular economy and the city: an urban political economy agenda. *Culture and Organization*, 26, 142-158.
- Malm, A. (2016). Who lit this fire? Approaching the history of the fossil economy. *Critical Historical Studies*, 3, 215-248.
- Markusson, N., Ginn, F., Singh Ghaleigh, N. i Scott, V. (2014). 'In case of emergency press here': framing geoengineering as a response to dangerous climate change. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 5, 281-290.
- Martin, A. (2013). Global environmental in/justice, in practice: introduction. *The Geographical Journal*, 179, 98-104.
- Martinez-Alier, J., Angelowski, I., Bond, P., Del Bene, D. i Demaria, F. (2014). Between activism and science: grassroots concepts for sustainability coined by Environmental Justice Organizations.
- McCarthy, J. i Prudham, S. (2004). Neoliberal nature and the nature of neoliberalism. *Geoforum*, 35, 275-283.
- McKendry, C. (2016). Cities and the challenge of multiscale climate justice: Climate governance and social equity in Chicago, Birmingham, and Vancouver. *Local Environment*, 21, 1354-1371.
- Mouffe, C. (2013). Five Minutes with Chantal Mouffe: "Most countries in Europe are in a post-political situation". LSE European Politics and Policy (EUROPP) Blog.
- Mouffe, C. (2018). *For a left populism*, Verso Books.
- Norgaard, K. M. (2011). *Living in denial: Climate change, emotions, and everyday life*, mitPress.
- Paglia, E. (2018). The socio-scientific construction of global climate crisis. *Geopolitics*, 23, 96-123.
- Pérez, A. i Martín-Sosa, S. (2020). Emergencia climática: ¿Qué activismo para la nueva década? CTXT [En línea]. Disponible: <https://ctxt.es/es/20200108/Politica/30450/Alfons-Perez-Samuel-Martin-Sosa-emergencia-climatica-COP25-Cumbre-Social-por-el-Clima-2020-Rebeli%C3%B3n-por-el-Clima.htm> [Accedit 05/05/2020].
- Purcell, M. (2002). Excavating Lefebvre: Theright to the city and its urban politics of the inhabitant. *GeoJournal*, 58, 99-108.
- Purcell, M. (2014). Possible worlds: Henri Lefebvre and the right to the city. *Journal of urban affairs*, 36, 141-154.
- Rankin, J. (2019). "Ourhouse is on fire" EU parliament declares climate emergency. *The Guardian*.
- Rendueles, C. i Solà, J. (2018). Strategic crossroads: the situation of the left in Spain. Rosa Luxemburg Stiftung (ed.).
- Rode, P. (2019). Climate Emergency and Cities: An urban-led mobilisation? LSE Cities Discussion Papers.
- Russell, B. T. (2012). Interrogating the post-political: the case of radical climate and climate justice movements. PhD, University of Leeds.

Russell, B. T. (2019). Beyond the local trap: New municipalism and the rise of the fearless cities. *Antipode*, 51, 989-1010.

Russell, B. T. (2020). Making power emerge: municipalism and the Right to the City. *Soundings*, 74, 95-111.

Smart, B. (2019). An Unsustainable Modernity: democracy, the global climate emergency and environmental ethics. *Journal ISSN*, 1467, 0437.

Steele, W., MacCalum, D., Byrne, J. i Houston, D. (2012). Planning the climate-just city. *International Planning Studies*, 17, 67-83.

Swyngedouw, E. (2009). The Antinomies of the Postpolitical City: In Search of a Democratic Politics of Environmental Production. *International journal of urban and regional research*, 33, 601-620.

Swyngedouw, E. (2010). Apocalypse forever? *Theory, culture & society*, 27, 213-232.

Swyngedouw, E. (2011). Depoliticized environments: The end of nature, climate change and the post-political condition. *Royal Institute of Philosophy Supplements*, 69, 253-274.

Swyngedouw, E. (2018a). CO The 2 Love as Neoliberal of Crisis and Fetish: the Depoliticized Immuno-Biopolitics of Climate Change Governance. *The SAGE Handbook of Neoliberalism*, 295.

Swyngedouw, E. (2018b). Promises of the political: Insurgent cities in a post-political environment, The MIT Press.

Taylor, M. (2019). Climate emergency: what the oil, coal and gas giants say. *The Guardian*.

Wainwright, J. i Mann, G. (2018). *Climate leviathan: A political theory of our planetary future*, York, USA, Verso Books.

Warner, J. i Boas, I. (2019). Securitization of climatechange: Howinvoking global dangers for instrumental ends can backfire. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 37, 1471-1488.

Young, E. (2020). This Melbourne concil declared the world's first climate emergency - now 28 countries are on board. *SBS News*.

Zink, T. &Geyer, R. (2017). Circular Economy Rebound. *Journal of Industrial Ecology*, 21, 593-602.

Žižek, S. (2006). Against the populist temptation. *Critical inquiry*, 32, 551-574.